

Yuverta Protocol tegen pesten

Informatie over (ons beleid tegen) pesten.
Voor medewerkers, studenten, leerlingen en ouders.

1. Inleiding

Dit is het protocol tegen pesten van Yuverta.

Dit protocol is opgesteld voor zowel het vmbo als het mbo.

Voor VO-scholen is het verplicht een actueel anti-pestprotocol te hebben. Voor mbo-scholen geldt deze verplichting niet, maar is het wel raadzaam. Mbo-scholen hebben wel de verplichting om vertrouwenspersonen per locatie aan te stellen voor studenten en medewerkers.

Het protocol bevat richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag en voor het voorkomen van pestgedrag (preventie) die zowel voor vmbo als mbo bruikbaar zijn.

Een van de uitgangspunten van onze school is “leren en je prettig en veilig voelen op school”.

We willen onze leerlingen/studenten een veilig pedagogisch klimaat bieden waarin zij zich harmonieus kunnen ontwikkelen.

Het personeel bevordert deze ontwikkeling door het scheppen van een open en prettige werksfeer in de klas en daarbuiten. Door het creëren van een goede en prettige werksfeer waarbinnen leerlingen en studenten zich kunnen ontwikkelen draagt de organisatie van de school bij aan het gevoel van veiligheid.

Er is ruimte voor iedereen om zichzelf te zijn zolang dat niet betekent dat de afgesproken regels overtreden worden of dat iemands persoonlijke grenzen overschreden worden.

In dit protocol worden kaders gegeven waaraan een anti-pestprotocol moet voldoen. Uitgangspunt hierbij is het nationaal onderwijsprotocol tegen pesten.

In het hoofdstuk 2 zal ingegaan worden op wat pesten is, welke vormen van pesten we zoal tegenkomen, hoe het te herkennen en welke groepen we onderscheiden.

In het hoofdstuk 3 worden de kaders gegeven waaraan een anti-pestprotocol moet voldoen.

Deze kaders zijn zowel voor vmbo als mbo opgesteld om zo het anti-pestbeleid binnen de school vorm te geven. De stappen in het stappenplan en de betrokkenen, die in hoofdstuk 4 aan de orde komen, kunnen daarbij helpen.

In het daarop volgende hoofdstuk worden een drietal programma's uitgewerkt die voldoen aan de in hoofdstuk 3 gestelde kaders en waaruit scholen een keuze moeten maken om hun anti-pestbeleid vorm te geven. Omdat de aanpak voor vmbo anders kan zijn dan voor mbo, er ook situaties kunnen voorkomen waarbij een andere aanpak beter pas, zijn er meerdere programma's uitgewerkt, waaruit gekozen kan worden.

In het anti-pestprotocol dat je als school vaststelt maak je keuzes en legt deze vast in het anti-pestprotocol van de school. Deze notitie biedt je hiervoor de kaders, een stappenplan en 3 programma's om je anti-pest protocol vorm te geven.

Scholen verplichten zich hun anti-pestprotocol jaarlijks vast te stellen en te delen met alle betrokkenen en te publiceren op de daarvoor bestemde kanalen op internet (Yunet).

2. Pesten

2.1 Wat is pesten?

We spreken van pesten als dezelfde persoon regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen/studenten en docenten slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten omstanders niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan. Dat is ook de reden van dit anti-pestprotocol.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben een taak (samen met de ouders en de leerlingen/studenten zelf) bij het tegengaan van pesten. Leerlingen/studenten moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen/studenten. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

2.2 Hoe wordt er gepest?

Er zijn verschillende vormen van pesten die je binnen school waar kan nemen.

Er kan gepest worden met woorden.

Leerlingen/studenten kunnen lichamelijk aangevallen worden, hinderlijk gevolgd en uitgesloten worden in de groep.

Persoonlijke eigendommen van leerlingen/studenten kunnen gestolen en/of vernield worden. Er kan sprake zijn van chantage en/of afpersing.

Ook digitaal pesten via social media, het ongevraagd plaatsen van foto's en/of filmpjes en het ongevraagd delen en verspreiden van privé gegevens via internet of social media komt helaas maar al te vaak voor.

2.3 Plagen.

Er is een verschil tussen plagen en pesten.

We spreken over plagen wanneer leerlingen/studenten/medewerkers min of meer aan elkaar gewaagd zijn. Het vertoonde gedrag is onschuldig en nodigt uit tot een reactie van eenzelfde soort. Het gaat dan om een spel dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Het is niet systematisch en heeft geen nadelige gevolgen voor degene die het ondergaat. Door elkaar eens uit te dagen leren jongeren heel goed om met allerlei conflicten om te gaan.

In bijlage 5 van deze notitie vind je een duidelijk overzicht waar de grenzen tussen plagen en pesten in kaart zijn. Deze bijlage kan helpen op de grens tussen plagen en pesten helderder te krijgen.

Tussen plagen en pesten loopt een diffuse grens, die voor ieder persoonlijk verschillend is. Iedereen is gerechtigd zelf aan te geven wat hij als acceptabel beschouwt.

2.4 Pesten herkennen in de klas/op school.

Omdat leerlingen/studenten in veel gevallen niet vertellen dat ze worden gepest kan uit (in)directe signalen worden afgeleid of leerlingen/studenten worden gepest.

Voorkomende signalen zijn:

- ☐ Blauwe plekken.
- ☐ Spullen die "kapot" gaan.
- ☐ Zij lijken geen vrienden te hebben, zijn en staan vaak alleen.
- ☐ Zij worden als laatste gekozen bij groepsactiviteiten.
- ☐ Geen zin om naar school te gaan.
- ☐ Ze proberen dicht bij de docent te blijven.
- ☐ Ze zijn angstig en onzeker.
- ☐ Ze zien er bang, neerslachtig en huilerig uit.
- ☐ Verminderde schoolresultaten.
- ☐ Overdreven clownesk gedrag.
- ☐ Afkoopgedrag waarbij ze 'vriendschap' proberen te kopen met goederen en/of diensten voor de ander.
- ☐ Andere leerlingen/studenten kunnen ook signalen geven dat een leerling/student gepest wordt.

2.5 De gepeste leerling

Sommige leerlingen/studenten lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen/studenten pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Een jongere die wordt gepest, praat er thuis en op school niet altijd over.

Redenen hiervoor kunnen zijn:

- ☐ Schaamte.
- ☐ Angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt.
- ☐ Het probleem lijkt onoplosbaar.
- ☐ Het idee dat je niet mag klikken.

2.6 De pester.

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en proberen ze zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken. Pesters krijgen vaak andere leerlingen/studenten mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Door gaans voelen pesters zich niet schuldig, want het slachtoffer vraagt er in hun ogen immers om, om gepest te worden. Daarnaast hebben pesters vaak ook een positieve blik op het gebruik van geweld.

Pesten kan een aantal oorzaken hebben:

- ☐ Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- ☐ Het moeten spelen van een niet-passende rol. Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- ☐ Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; iemand is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is.
- ☐ Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- ☐ Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid) of juist een te sterk gevoel voor autonomie.
- ☐ Een negatief zelfbeeld, weinig eigenwaarde.
- ☐ Een problematische thuissituatie, negatief voorbeeldgedrag van ouders/verzorgers.

2.7 De meelopers en de andere leerlingen

Meelopers zijn omstanders die incidenteel actief of passief meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen/studenten meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen. De meeste leerlingen/studenten houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen. Het is belangrijk deze leerlingen/studenten tot helpers te maken en ze in te zetten om het probleem bespreekbaar te maken en op te lossen.

2.8 De medewerkers

Pesten is een goed bewaard groepsgeheim. Iedereen in de groep weet het maar niemand durft het aan docent of ouder te vertellen. De medewerkers (docenten en onderwijsondersteunend personeel) weten dus vaak niet wat er plaatsvindt. Ook pesten onder medewerkers komt voor.

2.9 Gevolgen van pesten

Pesten kan grote gevolgen hebben voor de gepeste. Zo is uit onderzoek gebleken dat gepest worden een verhoogd risico met zich meebrengt op het gebied van onzekerheid, faalangst, depressie en zelfdoding. Ook voor de pester zijn de gevolgen niet gering. Zo worden onder pesters vaker problemen gerapporteerd betreffende sociale relaties, staan zij positiever tegenover het gebruik van geweld en hebben ze een grotere kans om in het criminele circuit terecht te komen.

2.10 Cyberpesten

Cyberpesten (of digitaal pesten) is het pesten of misbruiken via het internet en via mobiele telefoon. Cyberpesten kan nog veel harder zijn dan pesten in het gewone, dagelijkse leven. Dit komt doordat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is. Tegelijkertijd komen jongeren er op steeds jongere leeftijd mee in aanraking.

Vormen van cyberpesten:

- ☐ Anonieme berichten versturen via social media.
- ☐ Schelden, roddelen, bedreigen, beledigen via social media.
- ☐ Het stelselmatig lastig vallen van iemand door het blijven sturen van hate-mail/berichten op sociale media (óók het uit naam van een ander versturen van hate-mail/berichten op social media).
- ☐ Het dreigen met geweld in chatrooms.
- ☐ Foto's/filmpjes van mobieltjes en webcam op internet plaatsen/verspreiden via social media.
- ☐ Sexting: het verspreiden of delen van seksueel getinte berichten, foto's of video's via mobiele telefoons of andere (social) media (zie bijlage 4: stappenplan bij sexting).
- ☐ Privégegevens op een sociale media/internet plaatsen.
- ☐ Wachtwoorden en gegevens stelen en misbruiken (bijv. door instellingen aan te passen).
- ☐ Haatprofielen aanmaken.
- ☐ Virussen sturen.
- ☐ Het 'hacken' van profielen op social media.

Happy slapping ("vrolijk meppen") is een eufemisme voor het verschijnsel dat een willekeurige persoon door een groepje, meestal jongeren, in elkaar wordt geslagen hetgeen op een videocamera, meestal een mobiele telefooncamera, wordt vastgelegd. De beelden worden veelal op het internet geplaatst, waarbij de filmers pronken wie het beste iemand heeft gemolesteerd.

3. Kaders voor het anti-pestprotocol

Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen (330.000) in het basisonderwijs en één op de zestien leerlingen (55.000) in het voortgezet onderwijs slachtoffer zijn van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor jongeren, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van jongeren, in het bijzonder door de ouders en door de docenten.

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school, de ouders en studenten/leerlingen waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij jongeren aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen daadwerkelijk te verbeteren. In het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten dat ondertekend wordt door de directie van de school, vertegenwoordigers van ouders, leerlingen/studenten en de medezeggenschap zijn de volgende kaders opgenomen.

Kaders van het anti-pestprotocol:

1. De directie dient, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het probleem pesten, uit te gaan van een zo goed mogelijke samenwerking tussen ouders, medewerkers van de school en leerlingen/studenten, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op deze samenwerking.
2. Alle betrokkenen bij de school (directie, medewerkers, leerlingen/studenten, ouders) wensen een samenwerking, zoals bedoeld onder 1, ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en levend te houden.
3. De ondertekenaars van het protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:
 - ☐ Een aanpak via en het werken volgens een methode/programma die door de school wordt vastgelegd in het anti-pestprotocol van de school en is gecommuniceerd met en naar alle betrokken (team, leerlingen/studenten, ouders/verzorgers en de medezeggenschap).
 - ☐ Het bewust maken en bewust houden van de leerlingen/studenten van het bestaan en de zwaarte van het probleem.
 - ☐ Een gerichte voorlichting aan het team, alle leerlingen/studenten en ouders/verzorgers van de school.
 - ☐ Het aanleggen van voor iedere persoon aan de school verbonden toegankelijke, goede informatie over het probleem pesten, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen/studenten.
 - ☐ Het beschikbaar stellen van een budget waarmee wordt bekostigd: de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen en andere activiteiten voor leerlingen/studenten en ouders/verzorgers en voor de aanschaf van boeken en andere informatie.
 - ☐ Samenwerking te zoeken en afspraken te maken met andere scholen/instellingen in de buurt over de aanpak van het pesten.
 - ☐ Het delen van de opgedane ervaringen met andere scholen/instellingen.
5. De ondertekenaars verklaren zich in principe bereid tot deelname aan een tussentijdse

evaluatie door de school binnen drie jaar.

6. Scholen verplichten zich hun anti-pestprotocol jaarlijks vast te stellen en te delen met alle betrokkenen en te publiceren op de daarvoor bestemde kanalen op internet.

Voor VO-scholen is het verplicht een actueel anti-pestprotocol te hebben. Voor mbo-scholen geldt deze verplichting niet, maar is het wel raadzaam. Mbo-scholen hebben wel de verplichting om vertrouwenspersonen per locatie aan te stellen voor studenten en medewerkers.

4. Het stappenplan en de betrokkenen

4.1 Preventief pestprogramma (standaard aan het begin van elk schooljaar)

- ☐ Iedere school stelt een anti-pestcoördinator aan.
De rol van de anti-pest coördinator is geen functie op zich. Beide taken die binnen de rol passen kunnen (bij voorkeur) uitgevoerd worden door één persoon en belegd worden bij bijvoorbeeld een ondersteuningscoördinator, leidinggevende of degene die binnen de school belast met de coördinatie en uitvoering van het sociale veiligheidsbeleid.
Het coördineren van anti-pestbeleid staat in de Memorie van toelichting bij de wet veiligheid op school (po en vo) beschreven als volgt:
 1. Beleidsadviezen geven naar aanleiding van de afhandeling van klachten, altijd met een preventieve werking.
 2. Als klankbord fungeren voor collega's die vragen hebben over pesten en de aanpak ervan.Om dit te doen is het noodzakelijk om zicht te hebben op de beleving van veiligheid van leerlingen, op klachten en incidenten en op veiligheidsrisico's. Deskundigheid en kennis op het gebied van pesten is nodig om schoolintern te fungeren als klankbord.
In paragraaf 4.3 is de rol van de anti-pestcoördinator verder uitgewerkt.
- ☐ Iedere school stelt het anti-pestprotocol vast volgens de kaders van het anti-pestprotocol en bepaalt welk programma of programma's van de 3 programma's die in dit document zijn opgenomen de school gaat gebruiken om het anti-pestprotocol uit te voeren, en communiceert dit naar alle betrokkenen.
- ☐ Elke mentor/coach/begeleider bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas/groep. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor/coach/begeleider in zijn klas/groep het anti-pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd.
- ☐ De leerlingen/studenten kunnen wanneer daar aanleiding voor is of dit gewenst is, een pestcontract "Veilig in school" (zie bijlage 2) ondertekenen. In onderling overleg geven de leerlingen/studenten en de mentor/coach/begeleider het contract een zichtbare/vindbare plaats.
- ☐ In alle leerjaren wordt aandacht besteed aan pesten in één of meerdere mentor/begeleidingslessen.

4.2 Curatief pestprogramma (als pesten wordtesignaleerd)

- ☐ Wanneer vakdocenten of ander personeel pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen bij de mentor/coach/begeleider om hulp en overleg in gang te zetten.
- ☐ De mentor/coach/begeleider gaat in gesprek met de leerling(en)/studenten en bespreekt het te volgen programma.
- ☐ Wanneer het pesten plaatsvindt in klassen-/groepsverband, praat de mentor/coach eerst met de betrokken volgens het programma dat gebruikt wordt.
→ In hoofdstuk zijn 3 programma's uitgewerkt die voldoen aan de kaders van anti-pestprotocol.
- ☐ De mentor/coach/begeleider gaan aan de slag op basis van het programma, wat is vastgelegd in het anti-pestprotocol van de school.
- ☐ De mentor/coach/begeleider verwerkt de gegevens volgens de methode die gekozen is in het leerling-/student volgsysteem van de school, conform gemaakte afspraken hierover.
- ☐ De mentor/coach/begeleider evalueert het traject/programma met de betrokken partijen.
- ☐ Wanneer het traject succesvol afgesloten kan worden, stopt de interventie en worden afspraken gemaakt over monitoring.

- Wanneer het traject/programma niet succesvol is afgesloten wordt er samen met de anti-pest coördinator geïnventariseerd welke extra ondersteuning nodig en worden de leerling(en)/student(en) doorverwezen voor verdere hulp/ondersteuning (zorgteam, vertrouwenspersonen, schoolleiding, externe instanties).

4.3 Betrokken bij het anti-pestprotocol

1. De rol van docenten

De docenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen bij de mentor/coach/begeleider om hulp en overleg in gang te zetten.

2. De rol van de mentor/coach/begeleider

De mentor/coach/begeleider is het eerste aanspreekpunt voor leerlingen/studenten. Deze gaat met de leerling/student in gesprek middels de gekozen methode/aanpak. De mentor kan voor ondersteuning terecht bij de anti-pest coördinator, ondersteuningscoördinator en de schoolleiding.

3. De rol van het zorgteam/ondersteuningscoördinator

- Het zorgteam ondersteunt waar nodig afdelingen tijdens de verschillende fasen in het proces.
- Het zorgteam biedt, in overleg met de mentor, op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.
- Het zorgteam kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- Het zorgteam biedt, in overleg met de mentor, kleinere trainingen aan bij specifieke hulpvragen, zoals bijvoorbeeld een assertiviteitstraining

4. De rol van de anti-pestcoördinator

- Beleidsadviezen geven naar aanleiding van de afhandeling van klachten, altijd met een preventieve werking.
- Als klankbord fungeren voor collega's die vragen hebben over pesten en de aanpak ervan.
- Het onder de aandacht brengen van pesten op school bij leerlingen/studenten, collega's en ouders/verzorgers. (Denk bijvoorbeeld aan de "Week tegen pesten".
- Hij/zij ondersteunt, in overleg met de ondersteuningscoördinator, waar nodig mentoren en leerjaar-coördinatoren tijdens de verschillende fasen in het proces
- Hij/zij biedt, in overleg met de ondersteuningscoördinator, op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.
- Hij/zij biedt, in overleg met de ondersteuningscoördinator, een sociaal-emotionele training aan voor het eerste en tweede leerjaar.
- Hij/zij kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- Hij/zij biedt, in overleg met de ondersteuningscoördinator, kleinere trainingen aan bij specifieke hulpvragen, zoals bijvoorbeeld een assertiviteitstraining.

→ Het is essentieel dat de anti-pestcoördinator een goede training/opleiding krijgt alvorens hij/zij aan deze taak begint. Alleen zo kan de anti-pestcoördinator die ondersteuning bieden die nodig is.

→ De rol van de anti-pest coördinator is geen functie op zich. Beide taken die binnen de rol passen kunnen (bij voorkeur) uitgevoerd worden door één persoon en belegd worden bij bijvoorbeeld een ondersteuningscoördinator, leidinggevende of degene die binnen de school belast met de coördinatie en uitvoering van het sociale veiligheidsbeleid.

5. De rol van de schoolleiding

De mentor/coach/begeleider, het zorgteam en/of de anti-pestcoördinator kan contact opnemen met de schoolleiding wanneer een situatie geëscaleerd is of dreigt (verder) te escaleren. De schoolleiding gaat met de betrokkenen in gesprek en legt indien nodig een sanctie op (bijvoorbeeld een officiële waarschuwing).

6. De rol van de vertrouwenspersonen binnen de school.

De leerling/student maar ook de mentor/coach/begeleider kan contact opzoeken met de vertrouwenspersonen binnen de school. Zij gaan met een leerling/student in gesprek en luisteren naar de klacht/vraag/vermoeden, denken mee en adviseren. Indien nodig leggen zij contact met externe vertrouwenspersonen.

7. De rol van externe instanties.

Bij complexe situaties kan de schoolleiding, anti-pestcoördinator of ondersteuningscoördinator de hulp inroepen van externen, zoals bijvoorbeeld (school)maatschappelijk werk, de GGD, politie. Zij kunnen dan meehelpen en ondersteunen in de ontstane situatie.

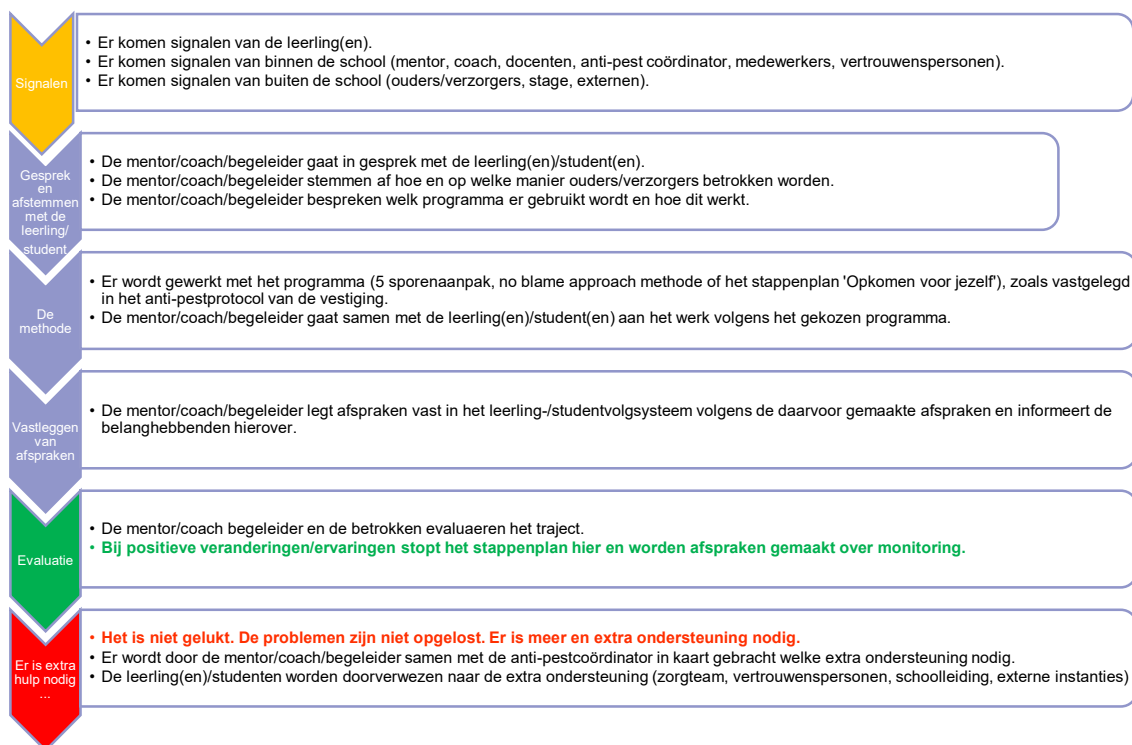
8. De rol van ouders/verzorgers.

Samen met de leerling/student wordt afgestemd of en hoe ouder(s)/verzorger(s) geïnformeerd worden over de situatie. Wanneer een mentor/coach/begeleider zich erg veel zorgen maakt over een leerling/student (gevaar voor zichzelf of voor anderen) mag deze altijd contact opnemen met ouder(s)/verzorger(s).

Ouders/verzorgers kunnen met hun kind in gesprek gaan over de ontstane situatie en de rol die hun kind daarin speelt. Zo kunnen zij actief bijdragen aan een oplossing.

→ Bij een leeftijd 18- is het advies altijd de ouders/ verzorgers te betrekken. Bij een leeftijd van 18+ vraag je aan de leerling/student toestemming om de ouders/ verzorgers te mogen betrekken.

4.4 Stroomschema als pesten wordt gesignaleerd.

5. Methoden

5.1 Uitgangspunten

Een anti-pestprotocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
2. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: docenten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen/studenten. Met het ondertekenen van het anti-pestprotocol (zie bijlage 1) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het anti-pestprotocol).
5. De school verbindt zich aan een programma om het pesten aan te pakken.
6. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

Hieronder worden 3 veelgebruikte effectieve programma's besproken; de no-blame Approach methode, het stappenplan 'Opkomen voor jezelf', en de vijfsporenaanpak.

5.2 De no-blame Approach methode

In deze methode zorgt het 'niet beschuldigen' voor een potentiële oplossing van het probleem. Het feit dat niemand, ook de pester niet, iets verweten wordt, helpt mee aan het verminderen van het pesten. De 'No BLAME' bestaat uit een serie achtereenvolgende gesprekken tussen de begeleider en de studenten.

Met de No Blame Approach (ontwikkeld door Robinson en Maines, 1997), vergroot je de kans op een rustige situatie op school. In 80% van de pestgevallen bleek deze methode direct succes te hebben, op termijn succes in 14% van de gevallen, in 6% bleef het pesten voortduren (Smith et al., 2003). Wanneer regels en afspraken met betrekking tot pesten worden verbroken is een strategie nodig om het pesten te beëindigen. Docenten besteden vaak veel tijd om de ware toedracht van het pestgedrag te achterhalen. Dit kan voor het slachtoffer zeer beschamend zijn. Om effectief hulp te kunnen bieden hoeft de ware toedracht niet bekend te zijn. Zorg ervoor dat een aantal medewerker, bijvoorbeeld leerlingbegeleiders, coaches, SLB/TJB'ers, mentoren, maatschappelijk werkers of tweede-lijners getraind zijn in deze methode. Zij kunnen de gesprekken in de klas dan voeren als objectieve buitenstaander.

1. Gesprek met het slachtoffer

In het eerste gesprek vertelt de gepeste leerling/student zijn verhaal. Hij geeft aan wie het pestgedrag vertonen, wie meelopers zijn en van wie hij steun kan verwachten. Veel gepeste leerlingen/studenten zwijgen omdat zij bang zijn dat pesters zich zullen gaan wreken als zij praten. De mentor/coach/begeleider garandeert de gepeste student dat hij met de pesters alleen over de gevoelens van de gepeste leerling zal praten en de schuldigen niet zal straffen. De mentor/coach/begeleider maakt duidelijk dat hij ervoor zal zorgen dat het pesten ophoudt.

2. Gesprek met de ouders

- ☐ De ouders duidelijk maken wat er speelt;
- ☐ De ouders naar ideeën vragen;
- ☐ De verantwoordelijkheid op de ouders overdragen.

Het tweede gesprek is met een groepje van zes tot acht studenten, in ieder geval de pesters, de hoofddaders, maar ook met meelopers, neutrale leerlingen en eventuele sympathisanten. Dit gesprek

vindt dus plaats zonder de gepeste leerling(en)/student(en). Als de leerlingen/studenten vertellen wat er is gebeurd gaat de mentor/coach begeleider daar nauwelijks op in. Er worden in dit gesprek geen schulden aangewezen maar de gevoelens van de gepeste leerling(en)/student(en) worden besproken. Het doel is dat men begrijpt hoe de gepeste leerling(en)/student(en) zich voelt/(en). Niet om erachter te komen wie wat wel of niet gedaan heeft. En daarna is het aan het groepje uitgekozen leerlingen/studenten om tot een oplossing te komen. Hij of zij moet(en) aangeven wat hij/zij gaat doen en dat in een 'ik-zin' aangeven. (ik zal deze leerling/student in mijn studiegroepje vragen, ik ga in de pauze bij hem/haar zitten enz.) De mentor/coach/begeleider spreekt over elk voorstel een positieve waardering uit. De sfeer moet tijdens dit gesprek zo rustig en ontspannen mogelijk zijn. De leerlingen/studenten zijn vaak verbaasd dat zij niet beschuldigd worden; zij hoeven zich niet te rechtvaardigen. Zij delen samen de verantwoordelijkheid voor dat het slachtoffer zich beter gaat voelen.

3. Evaluatie

Na een week vinden gesprekken met elke leerling/student (de gepeste, pesters en meelopers) afzonderlijk plaats waarin zij kunnen aangeven aan welke afspraken zij zich hebben gehouden. Zo nodig wordt deze cyclus herhaald, eventueel met andere betrokken leerlingen/studenten

5.3 Het stappenplan 'Opkomen voor jezelf'

Na melding of signalering van pesten of grensoverschrijdend gedrag, gaat het Stappenplan in werking. Dit Stappenplan is opgezet als handvat en praatpapier voor leerling/student en mentor/coach/begeleider.

1. Hulp vragen.

De mentor/coach/begeleider gaat in gesprek met de leerling/student die last ondervindt van een- of meerdere personen. Hij vraagt na wat de leerling wil en legt uit wat de gang van zaken is, met behulp van het Stappenplan. Bij complexere problematiek wordt de hulp van de anti-pestcoördinator hierbij ingezet.

→ Bij ernstige overtreding (fysiek geweld of onacceptabel gedrag) wordt, uiteraard na hoor en wederhoor, overgegaan tot maatregelen. Dit in overleg met de schoolleiding. Na de sanctie wordt aandacht besteed aan het herstellen van de emotionele schade, zodat beiden weer met een nieuwe start kunnen beginnen.

2. Probleemoplossend gesprek.

Er volgt een probleemoplossend gesprek tussen twee leerlingen/studenten.

Doel van het gesprek: We lossen het samen op, zodat we ons allemaal weer prettig voelen op school. Dit moet voor beide leerlingen/studenten duidelijk zijn, alvorens het gesprek kan worden aangegaan. Een veilige setting is voorwaarde want er is moed voor nodig om voor je eigen grenzen op te komen maar ook om te luisteren naar iemand die een probleem met je wil bespreken.

De pester krijgt op deze manier een kans om het probleem samen op te lossen. Hij leert verantwoordelijkheid te nemen voor zijn eigen gedrag.

Op deze manier kan emotionele schade worden hersteld. Het slachtoffer voelt zich niet langer klein en machteloos. Het vergroot de weerbaarheid, het zelfbeeld en het zelfvertrouwen van de leerling/student. Als blijkt dat er een reden is voor het negatieve gedrag van de pester, kan deze hierin eventueel verder begeleid worden, om terugval of herhaling te voorkomen (al dan niet binnen school).

Waar nodig gaat de mentor/coach/begeleider in gesprek met de klas, of brengt ze op de hoogte van de gemaakte afspraken.

Doel: snel laten wederkeren van de rust in de groep of school.

Afhankelijk van de ernst van de situatie worden ouders/verzorgers op de hoogte gebracht van de situatie.

3. Nagesprek

Een week na het probleemoplossend gesprek volgt het nagesprek.

Het ingevulde Stappenplan wordt er weer bij gepakt. Beide leerlingen/studenten worden nogmaals gezien en gehoord. Het is meestal een moment om de leerlingen/studenten te kunnen complimenteren en een bevestiging van het vertrouwen.

Als het echter niet goed gaat, is doorpakken noodzakelijk.

‘Het helpt toch niet’, ‘Het gaat gewoon door en jullie doen niks’ of, ‘Zie je wel dat het aan mij ligt’. Veel leerlingen/studenten hebben in het verleden negatieve ervaringen opgedaan en hebben geen vertrouwen. Dit kan worden doorbroken door het Stappenplan goed samen door te nemen en het nagesprek serieus te nemen.

→ Consequenties

Bij herhaling van het gedrag, of bij een nieuw incident van grensoverschrijdend gedrag volgen passende maatregelen. Deze zijn afhankelijk van de situatie en zullen dan ook per situatie worden afgewogen;

- Er volgen, in overleg met school, maatregelen voor de dader, bijvoorbeeld in de vorm van een contract, sancties op school of schorsing.
- Ouders/verzorgers worden ingelicht en nemen hun deel van de verantwoordelijkheid.
- De leerling wordt gemeld bij het zorgteam, in overleg met de ondersteuningscoördinator.

Uiteindelijk dient de cirkel weer rond te worden gemaakt met de leerlingen/studenten, door op een positieve manier af te sluiten en weer vooruit te kijken.

Het uitgewerkte stappenplan is in dit document opgenomen in bijlage 3.

5.4 De 5 sporenaanpak.

De 5 sporenaanpak is als volgt opgebouwd.

Spoor 1

De algemene verantwoordelijkheid van de school:

1. De school zorgt dat de medewerkers voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
2. De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen/studenten binnen de school zo optimaal mogelijk is waardoor een klimaat ontstaat waarin pesten bespreekbaar gemaakt kan worden.
3. Alle medewerkers van de school vervullen een voorbeeldfunctie bij het signaleren en tegengaan van pestgedrag.

Spoor 2

Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt:

- ☐ Het probleem wordt serieus genomen.
- ☐ Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurd is.
- ☐ Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.
- ☐ Het aanbieden van hulp door de mentor/coach/begeleider, de leerjaarcoördinator, de ondersteuningscoördinator, de schoolleider, een counselor of schoolmaatschappelijk werker.

Spoor 3

Het bieden van steun aan de pester:

- ☐ Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
- ☐ De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- ☐ Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.
- ☐ Het aanbieden van hulp (desnoods verplicht) door de mentor/coach/begeleider, de leerjaarcoördinator, de ondersteuningscoördinator, de schoolleider, een counselor of schoolmaatschappelijk werker.

Spoor 4

Het betrekken van de middengroep bij het pesten:

- ☐ De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen/studenten en die van de school hierin.
- ☐ Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas/groep kan bijdragen aan een verbetering van de situatie.
- ☐ De mentor/coach/begeleider komt hier in de toekomst op terug.

Spoor 5

Het bieden van steun aan de ouders/verzorgers:

- ☐ Ouders/verzorgers die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- ☐ De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- ☐ De school geeft adviezen aan de ouders/verzorgers in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- ☐ De school verwijst de ouders/verzorgers zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders/verzorgers van leerlingen/studenten die gepest worden, kunnen er moeite mee hebben, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter, een gepeste jongere wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een (sociale vaardigheids-) training aan bijdragen.

Bijlage 1: **Het nationaal onderwijsprotocol tegen pesten.**

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten, waarop dit anti-pest protocol is gebaseerd, beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij jongeren aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen daadwerkelijk te verbeteren. Het protocol dat ondertekend wordt door de directie van de school, vertegenwoordigers van ouders, leerlingen/studenten en de medezeggenschap kent de volgende kaders die door de directie van de school, vertegenwoordigers van ouders, leerlingen/studenten en de medezeggenschap zijn ondertekend.

Het anti-pestprotocol:

- 1 De directie dient, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het probleem pesten, uit te gaan van een zo goed mogelijke samenwerking tussen ouders, medewerkers van de school en leerlingen/studenten, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op deze samenwerking.
2. Alle betrokkenen bij de school (directie, medewerkers, leerlingen/studenten, ouders) wensen een samenwerking, zoals bedoeld onder 1, ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en levend te houden.
3. De ondertekenaars van het protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:
 - ☐ Een aanpak via en het werken volgens de een methode/programma die door de school wordt vastgelegd in het anti-pestprotocol van de school en is gecommuniceerd met en naar alle betrokkenen.
 - ☐ Het bewust maken en bewust houden van de leerlingen/studenten van het bestaan en de zwaarte van het probleem.
 - ☐ Een gerichte voorlichting aan alle leerlingen/studenten en ouders/verzorgers van de school.
 - ☐ Het aanleggen van voor iedere persoon aan de school verbonden toegankelijke, goede informatie over het probleem pesten, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen/studenten.
 - ☐ Het beschikbaar stellen van een budget waarmee wordt bekostigd: de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen en andere activiteiten voor leerlingen/studenten en ouders/verzorgers en voor de aanschaf van boeken en andere informatie.
 - ☐ Samenwerking te zoeken en afspraken te maken met andere scholen/instellingen in de buurt over de aanpak van het pesten.
 - ☐ Het delen van de opgedane ervaringen met andere scholen/instellingen.
5. De ondertekenaars verklaren zich in principe bereid tot deelname aan een tussentijdse evaluatie door de school binnen drie jaar.
6. Scholen verplichten zich hun anti-pestprotocol te delen met alle betrokkenen en te publiceren op de daarvoor bestemde kanalen op internet.

Naam en plaats van de school:

Datum:

Getekend namens

Directie:

.....

Leerlingenraad:

.....

Ouderraad:

.....

Medezeggenschapsraad:

.....

Zorgteam:

.....

Contract "veilig in school"

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school.

Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

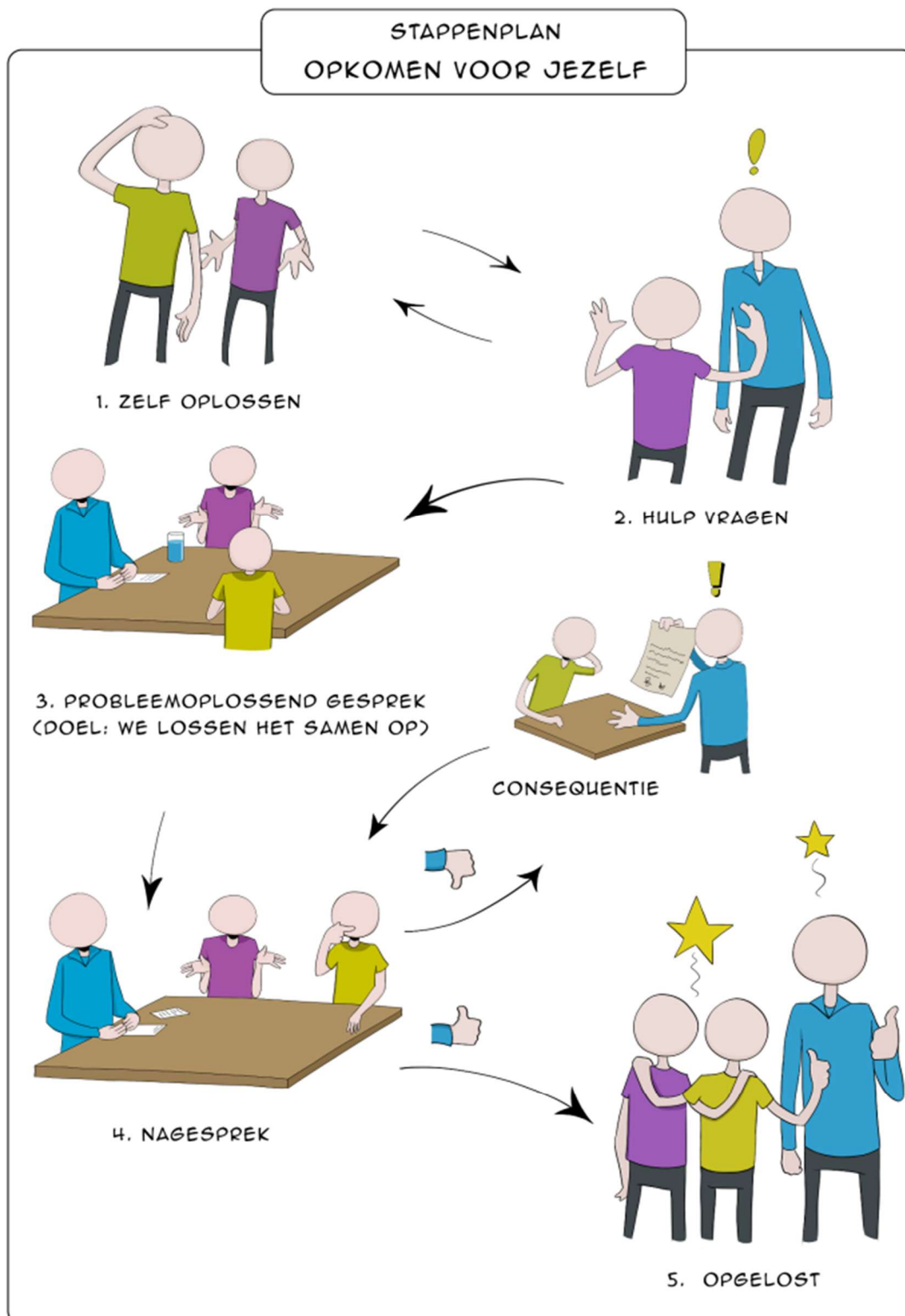
1. Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet.
2. Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen.
3. Ik blijf van de spullen van een ander af.
4. Als er ruzie is zoek ik iemand die de ruzie helpt oplossen.
5. Ik bedreig niemand, ook niet met woorden of digitaal.
6. Ik neem geen wapens of drugs mee naar school.
7. Ik gebruik geen geweld, ook geen digitaal geweld.
8. Als iemand mij hindert vraag ik hem of haar duidelijk daarmee
9. te stoppen.
10. Als dat niet helpt, vraag ik een docent of mijn mentor om hulp.

*Ik sta achter deze gemaakte afspraken en zal mij er aan houden.
Daarom heb ik dit contract mee ondertekend:*

Naam leerling(en):

Bijlage 3: Stappenplan bij 'Opkomen voor jezelf'

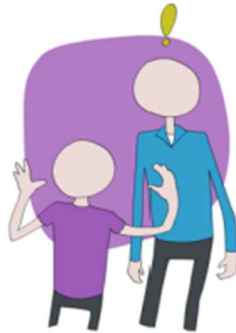

STAPPENPLAN

OPKOMEN VOOR JEZELF

IK GEEF MIJN
GRENZEN AAN

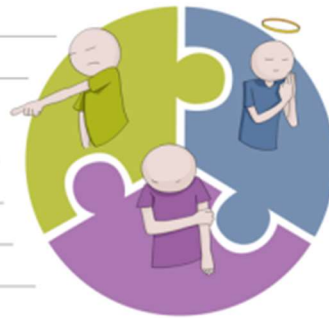

IK VRAAG OM HULP

IK HOUD REKENING
MET EEN ANDER

DIT VOND IK NIET FIJN OF GING NIET GOED

AFSPRAKEN

NAAM:

DATUM:

OUDER GEZIEN?
(HANDTEKENING)

Bijlage 4:
Stappenplan bij Sexting.

HELP!

ER CIRCULEERT EEN NAAKTFOTO/ SEKSFILMPJE OP MIJN SCHOOL!

WAT TE DOEN Beperk emotionele schade voor betrokkene(n) en herstel de rust en sociale veiligheid op school zo snel mogelijk.

STAP 1 ANALYSEER

- **Aandacht voor het slachtoffer**
Veroordeel niet, maar steun en luister: wat heeft hij/zij nodig?
- **Bepaal omvang en impact**
Soms is een naaktfoto of seksfilmpje niet vrijwillig tot stand gekomen
- **Check bestaande protocollen**
- **Betrek zorgcoördinator en/of vertrouwenspersoon**
- **Betrek politie voor advies**
- **Zet acties op een rijtje**
Wie
Wat
Wanneer
Waar
Hoe

Handel snel, maar wel doordacht

Benader de betrokkenen cultuursensitief: wat ligt gevoelig?

STAP 2 REAGEER

- **Voer gesprek met ouders van slachtoffer**
Wees goed voorbereid op emoties van ouders (schaamte, boosheid, verdriet, onmacht)
- **Adviseer/organiseer hulp voor ouders slachtoffer**
Inventariseer vooraf welke hulp voor ouders beschikbaar is
- **Aandacht voor de dader**
- **Contacteer school dader**
Informeer en nodig uit tot samenwerken. Indien van toepassing
- **Voer gesprek met ouders van dader**
- **Adviseer/organiseer hulp voor ouders van dader**
- **Besluit tot melding of aangifte**
In overleg met de politie
- **Actie om online beeldmateriaal offline te halen**
www.meldknop.nl
- **Las een rustperiode in voor het slachtoffer**
- **Denk na over alternatieve interventies**

STAP 3 FACILITEER

- **Stel communicatiestatement op**
Wat speelt er?
Wat vindt u?
Wat doet u?
Waarom?
Contactpersoon?
- **Geef docenten handvatten**
Bijvoorbeeld: krachtige boodschap, gesprekstechnieken, gedragsinterventies, lesmateriaal

Ook docenten kunnen een oordeel hebben: geef ruimte om erover te praten

Denk na over een passende boodschap naar leerlingen: problematiseren of normaliseren?

STAP 4 ACTIVEER

- **Verzoek dringend tot verwijderen foto/filmpje**
- **Aan de slag in de klas van het slachtoffer**
 - Creëer inzicht en reflectie
 - Maak afspraken over hoe slachtoffer te steunen
 - Benoem drie buddy's: vraag slachtoffer wie hij/zij als hulpbron in de klas zou willen inschakelen
- **Informeer ouders van klasgenoten van het slachtoffer**
Vraag ouders thuis óók het gesprek te voeren en bied hen hiervoor handvatten

Hulp bij online incidenten en sociale veiligheid, kant-en-klare mentorlessen, ouderavonden en scholing voor professionals:
www.bureaujeugdmedia.nl
020 - 6626559

STAP 5 COMMUNICEER

- **Handel conform het communicatiestatement**
- **Overweeg interventies en gesprek in overige klassen**
Aandacht in andere klassen is afhankelijk van de mate van verspreiding en onrust
- **Informeer ouders uit overige klassen**
Indien van toepassing
- **Wees voorbereid op media-aandacht (sociale media, kranten, radio, tv)**
 - Wie doet wat?
 - Communicatiestatement online indien nodig
 - Hoe om te gaan met journalisten?
- **Stem communicatie af met school van de dader**
Indien van toepassing

Weet wat er speelt: monitor actief sociale media op berichten rondom school

Verwijs bij onjuiste berichten op sociale media naar het online communicatiestatement

STAP 6 EVALUEER

- **Evalueer met slachtoffer, ouders en docenten**
Denk ook na over preventiemaatregelen
- **Vraag terugkoppeling aan de school van dader**
Indien van toepassing
- **Evalueer het proces in het ZAT-overleg met alle professionele betrokkenen**
Wat ging goed?
Wat kon beter?
- **Plan momenten in voor nazorg aan alle betrokkenen**
Hoe gaat het nu?
Hebben ze nog wat nodig?
- **Verwerk evaluatie in protocol/handelsplan**

Output is input voor het protocol en preventiemaatregelen!

BELANGRIJK!

Aanpak van de groep door krachtig signaal af te geven:

ZONDER VERSPREIDERS
GEEN SHAME SEXTING!

Zet negatieve groepsdruk om in positieve groepsdynamiek

Lang Leve de Liefde

L.O.V.E.
NLINE
TOOLKIT

Meer info: www.stappenplansexting.nl

Bijlage 5: Plagen of pesten?

Pesten is geen grapje!
Er is een groot verschil tussen plagen en pesten.

Plagen

Het gebeurt af en toe.
Iedereen is gelijk.
Eerst plaagt de één en dan de ander weer.
Het is voor de lol en nooit gemeen.
Je kunt zeggen als het niet meer leuk is.
Het is leuk voor iedereen.

Pesten

Het gebeurt vaak en lang.
Eén of meer kinderen spelen de baas.
Gaat altijd één kant op met vaak hetzelfde slachtoffer.
Het is gemeen bedoeld en moeilijk te stoppen.
Voor de één is het 'leuk',
maar voor de ander niet.

Plagen

Het gebeurt af en toe.
Iedereen is gelijk.
Eerst plaagt de één en dan de ander weer.
Het is voor de lol en nooit gemeen.
Je kunt zeggen als het niet meer leuk is.
Het is leuk voor iedereen.

Pesten

Het gebeurt vaak en lang.
Eén of meer kinderen spelen de baas.
Gaat altijd één kant op met vaak hetzelfde slachtoffer.
Het is gemeen bedoeld en moeilijk te stoppen.
Voor de één is het 'leuk',
maar voor de ander niet.

Vind je het moeilijk om het verschil tussen plagen en pesten te zien?

Vraag dan: Bedoel je dit vervelend of is het een grapje?' Want als je ermee blijft lopen, wordt een opmerking alleen maar groter en groter in je hoofd. Vind je het moeilijk om dit te vragen, dan zou je er een grapje over kunnen maken en dan kijken wat de reactie daarop is.

Kun je dat niet of durf je dat niet?

Praat er dan over met mensen die je vertrouwt!

